

Bogo Stupan

Problem zgodovinskega pouka na naših šolah

Med številnimi problemi zgodovinskega pouka na naših šolah bi skušal prikazati najprej tiste, ki neposredno zanimajo vse zgodovinarje ne glede na to, ali poučujejo na šolah ali pa so zaposleni na drugih delovnih mestih. Med temi problemi so najvažnejši v zvezi z nalogami in vsebino zgodovinskega pouka in mestom, ki ga zavzema zgodovina med drugimi predmeti zlasti na tistih šolah, ki jih je že zajela šolska reforma.

Naloge posameznih predmetov in vsebino pouka teh predmetov določa reformirani osnovni šoli učni načrt, ki je izšel v zadnji redakciji leta 1960. Učne in vzgojne naloge zgodovinskega pouka so v učnem načrtu reformirane osnovne šole iste, kakor so bile v nižji gimnaziji, občutno pa se je zmanjšalo število učnih ur za zgodovino. Namesto 10 ur kakor prej na nižji gimnaziji, ima sedaj zgodovina skupno samo 6 učnih ur na teden. Na nižji gimnaziji se je zgodovina poučevala v vseh štirih razredih, na reformirani osnovni šoli pa je sistematski pouk zgodovine omejen na 6., 7. in 8. razred. Učitelj, ki poučuje zgodovino v 6. razredu, ima prav posebno težko nalogo, ker mora prikazati v 2 učnih urah na teden zgodovinski razvoj od dobe praskupnosti do francoske revolucije. Učitelj v 7. razredu ni mnogo na boljšem, ker mora predelati obdobje od francoske revolucije do konca prve svetovne vojne. Nekaj več časa ima učitelj zgodovine šele v osmem razredu, kjer obravnava zgodovino od konca prve svetovne vojne do naših dni. Pri razdelitvi učne snovi na posamezne razrede je učni načrt uveljavil načelo, da mora dobiti razmeroma največje število učnih ur najnovejša zgodovina glede na njene prav posebno pomembne vzgojne naloge. Razlogi za dosledno uveljavljanje tega načela so gotovo tehtni, vendar uporaba tega načela v konkretnem primeru ni bila dovolj premišljena, ker ne upošteva nič manj važnega didaktičnega načela zmogljivosti učencev. V 6. razredu se sistematični pouk zgodovine šele začne, zato je treba pojasnjevati številne nove pojme, zlasti v zvezi z antično zgodovino. Pojasnjevanje teh pojmov, ki so za razumevanje zgodovine neogibno potrebni, zahteva precej časa, ki ga učitelj nima, če hoče predelati obsežno snov. Če kje, je zlasti za pouk zgodovine v 6. razredu po-

trebna vsaj še ena učna ura na teden več. Prepričan sem, da se bo dala tako upravičena zahteva uresničiti že pri naslednji reviziji predmetnika in učnega načrta.

Dokaj nepopolno nadomestilo za manjše število zgodovinskih učnih ur v zadnjih treh razredih osnovne šole so zgodovinske teme v okviru predmeta **spoznavanje družbe** v 4. in 5. razredu. Ta predmet vsebuje elemente geografije in zgodovine, vendar je vodilni predmet v tem kombiniranem predmetu geografija. V 4. razredu spoznajo učenci v smislu učnega načrta širše geografske enote Slovenije, hkrati pa se seznanijo na značilnih primerih s tem, kako so ljudje živeli nekoč in kakšna je bila pot do sodobne družbe. Podobno vsebino ima predmet »spoznavanje družbe« v 5. razredu. Tudi v tem razredu je pouk zgodovine podrejen pouku geografije, učenci ponovijo geografijo Slovenije, potem pa preidejo na geografijo Jugoslavije.

Pregled učnih načrtov drugih držav v publikacijah UNESCO kaže, da so v prvih štirih, izjemno tudi v prvih petih razredih, pogosto združeni vsi predmeti družbene skupine v en sam sintetičen družbeni predmet z izrazitim vzgojnim poudarkom. Zgodovino spoznajo učenci v takem sintetičnem predmetu v obliki slik iz preteklosti. Vprašanju »Kako živijo ljudje sedaj?« sledi vprašanje »Kako so živeli ljudje nekoč?«. S prikazom napredka na raznih področjih materialne kulture od najstarejših časov do danes se učenci seznanijo z abstraktnimi pojmi kakor so npr. napredek, razvoj, kultura, preteklost ipd. Naš učni načrt iz predmeta spoznavanje družbe vsebuje precej podobnih tem, vendar — žal — tudi teme, ki so za to starostno stopnjo, če ne pretežke, pa vsaj nepotrebne. Tako npr. naj bi učenci spoznali v zvezi z geografskim opisom našega morja naslednje zgodovinske teme: boj za naše morje, Dan JVM, Podgora, Kotorski upor, otok Rab v času fašistične okupacije, otok Vis med NOB. V zvezi s temo »V nižinah Jugoslavije« naj bi učenci spoznali ne samo sedanji Beograd, temveč tudi Beograd med prvo srbsko vstajo, Beograd med okupacijo in osvoboditev Beograda 1944.

Številni učitelji obremenjujejo svoje učence prav pri pouku zgodovine v okviru predmeta spoznavanje družbe s kopico novih in za to starostno stopnjo težkih pojmov. Ne vedno posrečeno spajanje geografije in zgodovine je rodilo številne nove pedagoške in metodične probleme, ki še čakajo rešitve.

Po reformi osnovne šole je prišla na vrsto gimnazija. Svet za šolstvo LRS ni predpisal gimnazijam enotnega in obveznega učnega načrta kakor prej osnovnim šolam, temveč je določil februarja 1962 samo minimalni obseg snovi za gimnazijske učne načrte. Čeprav je lahko vsaka gimnazija izdelala svoj učni načrt, se učni načrti gimnazij med seboj le neznatno razlikujejo. V glavnem so se gimnazije ravnale po vzorcu za učni načrt, ki ga je objavil zavod za napredek šolstva SRS. O tem vzorcu za predmetnik in učni načrt je bilo govora že na zadnjem občnem zboru zgodovinskega društva, zato ne bom na tem mestu ponavljal nekaterih tehtnih in utemeljenih kritik na račun izbora učne snovi in periodizacije zgodovine.

Zanimivo je, da so se uveljavile v zvezi s poukom zgodovine in drugih družbenih predmetov podobne tendence tako v osnovni šoli kakor v gim-

naziji. Na obeh vrstah šol so uvedli nove sintetične predmete družbenih ved s prav izrazitimi vzgojnimi nalogami. Tak sintetičen predmet je v osnovni šoli »spoznavanje družbe«, na gimnaziji pa »sociologija«, ki vsebuje razen marksistične občje sociologije še osnove politične ekonomije ter prikaz družbeno politične in pravne ureditve Jugoslavije. Sociologija je v gimnaziji nov predmet, ki ga poučujejo v 4. razredu gimnazije. V smislu navodila k minimalnemu učnemu načrtu naj ta predmet gradi na že pridobljenem zgodovinskem znanju, zato se pouk zgodovine konča po vseh učnih načrtih gimnazije že v 3. razredu, čeprav tega minimalni učni načrt izrecno ne zahteva. Proti odpravi zgodovine v zadnjem, zaključnem razredu govore prav tehtni razlogi, zato lahko upravičeno upamo, da se bo zgodovina že ob prihodnji reviziji učnih načrtov ponovno vrnila v 4. razred.

Podobno kakor v osnovni šoli ima tudi na gimnaziji razmeroma največ učnih ur novejša in najnovejša zgodovina. Navodilo k učnemu načrtu prižnava, da je učiteljeva naloga v prvem razredu gimnazije prav posebno težka, ker mora prikazati zgodovinski razvoj od dobe praskupnosti pa do konca 15. stoletja. Za ta prikaz ima na voljo največ 140 učnih ur na leto. Seveda pa je učitelj na gimnaziji še vedno veliko na boljšem kakor učitelj zgodovine v 6. razredu osnovne šole, ki mora razložiti zgodovino od dobe praskupnosti do francoske revolucije v največ 70 urah na leto!

Za izboljšanje kvalitete zgodovinskega pouka so brez dvoma potrebni dobri učni načrti, še bolj pa dobri učitelji. Vprašanje zadostnega števila učiteljev z ustrezno formalno strokovno kvalifikacijo je na šolah druge stopnje (gimnazije, učiteljišča, tehniške šole) v glavnem rešeno, še vedno pa ni dovolj učiteljev z ustrezno višjo ali visoko izobrazbo za predmetni pouk v višjih razredih osnovne šole. V 6., 7. in 8. razredu osnovne šole, torej v razredih s predmetnim poukom, bi morali poučevati profesorji ali predmetni učitelji. Ker je teh premalo, poučujejo tudi v teh razredih učitelji, absolventi učiteljišč. Za več kot polovico zgodovinskih učnih ur v razredih s predmetnim poukom ni učiteljev z ustrezno strokovno izobrazbo. Da bi se izboljšala strokovna raven predmetnega pouka, je neogibno potrebno odpraviti nesorazmerje med učitelji, ki so kvalificirani za razredni pouk (absolventi učiteljišč), in učitelji, ki so kvalificirani za predmetni pouk (predmetni učitelji, profesorji). Učiteljev za razredni pouk je sedaj preveč, učiteljev za predmetni pouk pa premalo. Žal, to nesorazmerje ne bo tako kmalu odpravljeno, ker še ni niti načelno rešeno vprašanje šol, ki vzgajajo predmetne učitelje. V mali Sloveniji imamo sedaj kar tri vrste šol, ki vzgajajo predmetne učitelje. Najstarejša od teh je višja pedagoška šola, ki nam že od leta 1947 daje vsako leto znatno število diplomantov tudi iz predmetne skupine zgodovina — zemljepis. Odkar se je organiziral prvostopenjski študij, vzgaja predmetne učitelje tudi filozofska fakulteta. V smislu določb splošnega zakona o šolstvu naj bi se učni kader za razredni in predmetni pouk na osnovnih šolah vzgajal v prvi vrsti na dveletnih višjih šolah — pedagoških akademijah, vendar se je doslej ustanovila samo pedagoška akademija v Mariboru. Ta je imela v preteklem letu prvi letnik rednih slušateljev, ki so izbrali študijsko skupino zgodovina — zemljepis. Čeprav vsaka od navedenih šol vzgaja pred-

metne učitelje za potrebe osnovnih šol, so v organizaciji pouka in v ravni strokovnega in pedagoško-metodičnega izobraževanja bistvene razlike, ki gotovo niso dopustne.

Da ne bo škoda zaradi pomanjkljive izobrazbe učnih kadrov z vsakim dnevom večja, je neogibno potrebno, da bodo čimprej izšli predpisi, ki bodo določili tip in organizacijsko strukturo višje šole za vzgojo učnega kadra ter poklicni profil učitelja, ki ga naj višja šola vzgaja. Škodljivo pa bi bilo težiti za popolnim izenačenjem študijskega režima in ravni izobraževanja med prvo stopnjo fakultetnega študija in višjo šolo, ki se bo najbrž imenovala Pedagoška akademija. Naloga prve stopnje fakultetnega študija se ne sme omejiti samo na pripravo studentov za poklic predmetnega učitelja. Ker diplomanti prve stopnje fakultetnega študija po dosedanjih izkušnjah skoro brez izjeme nadaljujejo študij na drugi stopnji, je naloga prve stopnje tudi ta, da uvaja slušatelje v metodologijo študijskih predmetov, ki jih bodo študirali tudi na drugi stopnji. Kolikor imam vpogleda v študijski program zgodovinskega oddelka filozofske fakultete, lahko trdim, da je dokaj uspešno rešil to nelahko dvojno nalogo. Razen dokaj temeljite strokovne izobrazbe posreduje sedaj študij na filozofski fakulteti tudi zadovoljivo pedagoško in metodično izobrazbo. Z uvedbo obveznih predavanj in vaj iz specialne metodike na prvi in drugi stopnji fakultetnega študija bo odpadel doslej tako pogosti očitek o nezadostni pedagoški in metodični usposobljenosti absolventov filozofske fakultete.

Dvig kvalitete pouka ni odvisen samo od temeljite pedagoške in strokovne izobrazbe, ki so jo prejeli učitelji na šolah za učne kadre. Nič manj važna ni tudi dobra organizacija dopolnilnega izobraževanja učiteljev, ki že poučujejo na šolah. Skrb za strokovno in pedagoško izpopolnjevanje učnega osebja je ena od pglavitnih nalog prosvetno-pedagoške službe, ki jo je podedovala od prejšnje republiške in okrajne inšpekcije, vendar te naloge prosvetno-pedagoška služba ne more zadovoljivo opravljati zaradi svoje pomanjkljive organizacijske strukture in ne dovolj kvalificiranega personalnega sestava. Prosvetni svetovalci, ki so stalni člani občinskih in medobčinskih prosvetno-pedagoških služb, večinoma nimajo zadostne strokovne kvalifikacije, da bi lahko prevzeli vlogo instruktorjev in svetovalcev na šolah druge stopnje. Prosvetno-pedagoška služba pri zavodu za napredek šolstva SRS je maloštevilna in nima svetovalcev za vrsto predmetov, med njimi tudi za biologijo in zgodovino. Učitelji zgodovine ne morejo pričakovati nobene učinkovite strokovne pomoči od prosvetno-pedagoške službe v sedanjem sestavu. Obsežna problematika zgodovinskega pouka, zlasti delo na učnih načrtih in organizacija strokovnega izpopolnjevanja učiteljev zgodovine, zahteva najtesnejše sodelovanje zavoda za napredek šolstva SRS z zgodovinskim društvom in aktivni zgodovinarjev. Brez svetovalca pri zavodu za napredek šolstva je sodelovanje neogibno samo priložnostno in neučinkovito.

Reorganizirana prosvetno-pedagoška služba, ki bi imela tudi potrebno število prosvetnih svetovalcev za predmetni pouk, bi morala posvetiti posebno pažnjo širjenju sodobnejših metod pouka. Pri pouku narativnih

predmetov, med njimi tudi zgodovine, se učitelji pogosto poslužujejo ene same metode — predavanja, oziroma ustne razlage »ex cathedra«. Trajna uporaba te metode obsoja učence na pasivno sprejemanje znanja, ki ga posreduje učitelj, in na čim točnejšo reprodukcijo pridobljenega znanja pri spraševanju. Zaradi pomanjkanja učbenikov se je po osvoboditvi močno razširil tudi pouk v obliki **počasnega diktiranja** celotne učne snovi. Diktat v tej obliki je seveda tudi ena od nedopustnih metod pouka, če sploh lahko tak način učnega dela imenujemo metoda. Neogibno potrebno je, da tudi pri pouku zgodovine začnemo uvajati aktivne metode pouka, ki razvijajo sposobnost mišljenja in krepijo delovne navade učencev. Žal, še vedno pogrešamo med prosvetnimi delavci na vseh vrstah šol zavzetega iskanja in preizkušanja novih oblik in metod učnega dela, kar je najbolj zanesljivo jamstvo za kvalitetni dvig našega šolstva.

Med problemi, ki so se pojavili z vso oostrostjo takoj po osvoboditvi in še sedaj niso našli zadovoljive rešitve, je zlasti problem oskrbe naših šol z ustreznimi učbeniki in učili. Vsi predvojni učbeniki zgodovine so po osvoboditvi postali nerabni, učbenikov za zgodovino narodov Jugoslavije sprva sploh ni bilo, za občo zgodovino pa so se naše šole posluževale prevodov sovjetskih učbenikov. Čeprav so se pisci prvih učbenikov morali boriti z velikimi težavami, so vendar do leta 1956 izšli vsi zgodovinski učbeniki za prve štiri razrede gimnazij. Da je to vsekakor uspeh, kaže primerjava s Sovjetsko zvezo, kjer je prvi učbenik zgodovine SZ izšel šele leta 1931, ko so v diskusijo okoli konspekta za ta učbenik posegle najvišje državne in partijske avtoritete, med njimi Stalin in Ždanov. Za sedanjo štirirazredno oziroma prejšnjo višjo gimnazijo sta izšla do leta 1962 dve učbenika, ki zajemata na podlagi učnega načrta za gimnazije iz leta 1955 učno snov od dobe praskupnosti do francoske revolucije. Vendar je že leta 1960 svet za šolstvo LRS predpisal nov učni načrt za osnovno šolo, 1962 pa minimalni obseg snovi za gimnazijske učbenike. Potrebno je bilo znova razpisati učbenike za vse razrede osnovne šole in gimnazije. V začetku tekočega šolskega leta sta izšla zgodovinska učbenika za 6. in 7. razred (A. Metelko, I. Grobelnik). Oba učbenika se odlikujeta po bogati opremi s slikovnim materialom in po metodično dobro premišljeni prilagoditvi vsebine razvojni stopnji učencev. Za potrebe pouka v II. in III. razredu gimnazije je Zavod za napredek šolstva izdal prevod učbenika, ki ga je napisala M. Gross za hrvatske gimnazije. Obsega obdobje od francoske revolucije do leta 1906 in tako nadaljuje kurz obče in narodne zgodovine tam, kjer slovenski učbenik za II. razred gimnazije neha. Na razpis učbenika za 8. razred osnovne šole doslej ni bilo odziva, čeprav bi ta učbenik moral iziti do začetka šolskega leta 1964/65. Manjkata torej učbenika najnovejše zgodovine za osnovno šolo in gimnazijo. Skrbi, da dobijo naše šole učbenike, ki zajemajo v vzgojnem pogledu najpomembnejše obdobje zgodovine, ne bi smeli prepustiti le komisiji za učbenike in učila pri republiškem sekretariatu za šolstvo, temveč naj bi bila skrb vseh slovenskih zgodovinarjev, tako tistih ki poučujejo na šolah, kakor tudi znanstvenih delavcev. Če bi z učbenikom najnovejše zgodovine zamašili poslednjo vrzel v kurzu obče in narodne zgodovine za gimnazije, bi ustregli tudi številnim

povpraševalcem, ki na slovenskem knjižnem trgu zaman iščejo knjige, ki bi jih seznanila z najnovejšo občo in narodno zgodovino!

Uspešen pouk si težko zamislimo brez vse večje uporabe učil in avdiovizualnih sredstev. Glede na veliko tehnično zmogljivost slovenske industrije bi bilo pričakovati, da bo Slovenija vodila v proizvodnji učil, vendar so jo druge republike, zlasti Hrvaška, znatno prehiteli. Svet za šolstvo LRS ni nikdar razpolagal z dovolj velikimi finančnimi sredstvi, da bi lahko pokrenil industrijsko proizvodnjo učil, zato je svojo dejavnost omejil na odobravanje prototipov učil; gospodarska podjetja pa so se le izjemoma lotila proizvodnje učil, ki ni obetala dobička. Izboljšanje lahko pričakujemo le od ustanovitve zavoda za učila, ki bi imel zadostna začetna finančna sredstva in potrebne tehnične in komercialne strokovnjake. Od preizkušenih starih učil za pouk zgodovine, kakor so stenski zemljevidi in slike, ni izšlo po osvoboditvi skoro nič. Zbirke stenskih zemljevidov in slik na mnogih šolah nam prav nazorno kažejo zgodovinske spremembe zadnjih petdesetih let, ker najdemo v njih stenske slike in zemljevide iz dobe Avstro-ogrške, stare Jugoslavije, okupacije in nekaj malega tudi iz nove Jugoslavije.

Precej boljše kot s stenskimi slikami in zemljevidi so naše šole oskrbljene z novjšimi avdiovizualnimi sredstvi. Med njimi je prav posebno pomemben diafilm oziroma filmski strip, kakor imenujejo diafilm v anglosaških deželah. V naši državi imamo sedaj tri pomembnejše proizvajalce diafilmov in ozkotračnih filmov za potrebe pouka: Zora film v Zagrebu, Sava film, oziroma zavod za šolski in poučni film v Ljubljani in Kulturno-propagandni center v Novem Sadu. Izbira diafilmov je sedaj že prav znatna; samo Državna založba Slovenije nudi okoli 140 diafilmov z zgodovinsko tematiko, žal pa je med njimi le malo diafilmov, izdelanih v Sloveniji. Diafilm se je tudi pri nas obnesel kot vsestransko uporaben in koristen učni pripomoček. Proizvodnja ni komplicirana, zato so se lotili izdelave diafilmov z uspehom tudi učitelji fotoamaterji. Cena projektorja za diafilm je zmogljiva tudi za skromna finančna sredstva manjših šol, predvajanje je preprosto in možno tudi v nezatemnjenih prostorih. Prednost diafilma je tudi v tem, da omogoča dobro prilagoditev diafilmskih slik na posamezne učne enote. Manj primeren je projektor za ozkotračni nemi ali zvočni film, ker je drag, za predvajanje je potreben zatemnjen prostor, izbor dobrih filmov pa je še zelo pičel.

Precej manjši pomen kot diafilm ima šolski radio. Radijske oddaje poslušata razmeroma malo število učencev; radio še ni postal nepogrešljiv sestavni del pouka, temveč služi bolj prigodni in občasnemu dopolnitvi in poglobitvi učne snovi. Prav učinkovit učni pripomoček obeta postati televizija. Prvim poskusnim oddajam v letu 1963 bodo že januarja leta 1964 sledile redne televizijske oddaje za šole, ki bodo vsebovale tudi zgodovinske teme.

Skušal sem prikazati poglobilne probleme zgodovinskega pouka na naših šolah. Dobro se zavedam, da nisem niti zdaleč izčrpal obsežne problematike. Nekateri od nakazanih problemov niso samo problemi zgodovinskega pouka, temveč splošni problemi našega šolstva, ki jih lahko reši

samo širša družbena skupnost, so pa med njimi tudi taki, ki jih lahko uspešno rešijo zgodovinarji v sodelovanju s šolskoupornimi organi ali z zavodom za napredek šolstva SRS. Če se nekateri od teh doslej niso zadovoljivo rešili, potem pač tudi zato, ker so sodelovali s šolskoupornimi organi posamezniki, ki so lahko zastopali le same sebe, ne pa tudi mnenja zgodovinskega društva kot organizirane skupnosti slovenskih zgodovinarjev. Zavzeto sodelovanje zgodovinskega društva pri vseh vprašanjih našega šolstva, ki posredno ali neposredno vplivajo na pouk zgodovine, je neogibno potrebno v času, ko v vse večjem obsegu prehajajo številne organizacijske in šolskoupornive naloge na samoupornive družbene skupnosti. S prevzemom nekaterih nalog, ki so jih doslej reševali šolsko-upornivi organi, bo tudi zgodovinsko društvo sodelovalo pri zgodovinskem procesu spreminjanja oblasti nad ljudmi v upravljanju osvobojenih ljudi s stvarmi.

Vier Vorlesungen aus der Versammlung der slovenischen Historiker in Kočevje

(Zusammenfassung)

Die ersten vier Abhandlungen in diesem Jahrgang des »Zgodovinski časopis« sind vier Vorlesungen, welche der Versammlung der slowenischen Historiker in Kočevje (am 14. und 15. X. 1963) vorgetragen wurden. Die Arbeit der Versammlung war der besseren Aufklärung von zwei bedeutungsvollen Ereignissen in der Geschichte des slowenischen Volkes gewidmet — der Versammlung der Abgeordneten des slowenischen Volkes in Kočevje vor zwanzig Jahren (am 1.—3. Oktober 1943) und der politischen Wiedergeburt des slowenischen Volkes vor hundert Jahren (in den 60-en Jahren des 19. Jahrhunderts; vgl. den Bericht über die Versammlung der slowenischen Historiker in Kočevje, S. 291—293).

Metod Mikuž gibt in dem Beitrag »Von der Versammlung in Kočevje bis zur ersten Sitzung des Slowenischen nationalen Befreiungsrates (SNOS) in Črnomelj« (5—21) zuerst die Übersicht über die Quellen und schneidet kurz die Problematik der verfügbaren historischen Literatur an (5—12); nach dem Umriss der Situation auf den Kriegsschauplätzen in Europa (und besonders in Jugoslawien) zwischen September 1943 und Februar 1944 (12—17) analysiert er im Schlusszteil seiner Abhandlung eingehender die Gesellschaftsstruktur der Abgeordneten des slowenischen Volkes und der Mitglieder des SNOS, ebenso aber auch die Beschlüsse der Versammlung der Abgeordneten des slowenischen Volkes in Kočevje (17—21).

Dušan Biber untersucht in der Abhandlung »Die Gottscheer Deutschen zwischen den beiden Weltkriegen« (23—42) insbesondere die Nazifizierung der Gottscheer Deutschen und ihre Aussiedlung am Ende d. J. 1941, womit die Politik des »Dritten Reiches« selbst mit dem aktiven Mitwirken der Gottscheer Deutschen die Deutscheninsel im Süden Sloweniens sechs Jahrhunderte nach

ihrer Entstehung liquidierte. Nach einer eingehenden Übersicht der Quellen und Literatur (23—25) bespricht der Verf. die statistischen Angaben und Schätzungen über die Gottscheer Deutschen (25—27), gibt eine kurze Übersicht ihrer politischen und kulturellen Organisationen in den ersten zehn Jahren Jugoslawiens (27—30) und schildert eingehender die allmähliche Überhandnehmung der nazistischen Bewegung (30—38) und insbesondere die Einstellung der Gottscheer Deutschen während des Angriffes an Jugoslawien im April 1941 (Versuch der Übernahme der Macht, 11.—28. IV. 1941) und ihre freiwillige Aussiedlung.

Janko Jarc (Kočevsko im nationalen Befreiungskrieg, 43—92) gibt eine eingehende Abhandlung über die Ereignisse im Gebiet von Kočevje während des Kampfes des slovenischen Volkes um die Freiheit i. d. J. 1941—1945, als auch über die Rolle und Bedeutung dieses kleinen, mit Bergen und Wäldern bedeckten Gebietes in diesem anstrengenden Kampfe in seinem breiteren Umfang, welche in mancher Hinsicht eben durch die Aussiedlung der Gottscheer Deutschen unabsichtlich gefördert wurde.

Bogo Stupan gibt eine kurze Analyse der **Fragen des Geschichtsunterrichtes in den Schulen der SR Slovenien** (93—99).